

3. Veiligheid en gezondheid

3.4.5. Wijziging in opvoedkundige (thuis)situatie - scheiding ouders/ opvoeders

Inleiding wijziging in opvoedkundige (thuis)situatie

Een wijziging in de samenstelling van de betrokken opvoeders/zorgdragers voor het kind, bijv. door een scheiding, overlijden of een andere partner, heeft impact. Bij een nieuwe situatie hoort een wenproces en hierbij moet de zorg voor de kinderen goed geregeld worden. Bij Kinderopvang 't Mereltje vinden wij het belangrijk ons aandeel in de zorg voor de kinderen goed vorm te kunnen geven. Daar heeft 't Mereltje informatie voor nodig over de thuissituatie van de kinderen en de gemaakte afspraken. Dit geldt voor elke wijziging in de structurele opvoedkundige zorg die impact heeft en wellicht gevolgen voor de gemaakte afspraken. Bij de intake en het aangaan van het contract wordt door de ouders aangegeven welke personen het kind mogen komen brengen en halen. Bij een wijziging in de opvoedkundige (thuis)situatie kan dit wijzigen.

Bij een scheiding

1. Basisprincipes

Omdat iedere situatie anders is, hebben we algemene richtlijnen en juridische kaders hoe te handelen in het geval van een scheiding, met of zonder ouderlijk gezag.

Zijn ouders in scheiding of zijn ze gescheiden?

- We zijn onpartijdig;
- Het belang van het kind staat zoveel mogelijk voorop;
- Een eventuele uitspraak van de rechtbank of afspraken in een convenant zijn leidend, tenzij de ouders hiervan schriftelijk afwijken of zijn afgeweken;
- Zowel bij aangaan van het contract als gedurende het contract informeren ouders 't Mereltje over de gemaakte afspraken in het brengen en halen van het kind. Wanneer er sprake is van een scheiding worden opnieuw duidelijke afspraken met beide ouders gemaakt over het brengen en halen van het kind en de informatievoorziening;
- Beide ouders hebben in beginsel recht op informatie, ook niet gezaghebbende ouders, tenzij de rechter beslist dat de ouder zonder gezag geen informatie meer krijgt of als dit beter is voor het kind (zie verder 'Informatieplicht en overdracht naar ouders').

Gemaakte afspraken

Afspraken over het brengen en halen en de informatievoorziening worden gemaakt bij het aangaan van de opvangovereenkomst met beide ouders. Na de melding van een scheiding worden aanvullende afspraken met de ouders gemaakt. Na de formele scheiding zijn de afspraken in het scheidingsconvenant met ouderschapsplan (d.w.z. zonder rechtelijke tussenkomst) of een gerechtelijke uitspraak, leidend. Willen beide ouders (incidenteel) afwijken van de gemaakte afspraken, dan wordt dit schriftelijk (ondertekende brief of e-mail) door beide ouders bevestigd.

Informatieplicht naar ouders

De gezaghebbende ouder heeft – onvoorwaardelijk - recht op informatie. De niet-gezaghebbende ouder heeft recht op informatie, mits hij of zij dit uitdrukkelijk verzoekt. De niet-gezaghebbende ouder heeft het recht om, op zijn of haar verzoek, door derden geïnformeerd te worden over zijn of haar kind. Hierbij wordt alleen informatie verstrekt over belangrijke feiten en omstandigheden, die betrekking hebben op het kind of diens verzorging en opvoeding.

2. Contractvorming

Ouders tekenen in principe allebei het contract voor de kinderopvang. Het komt echter voor dat maar één van de ouders het contract heeft afgesloten. In dat geval worden, ter voorkoming van conflicten in de toekomst, aangaan van het contract de rol en positie van de andere ouder ook besproken.

Door een scheiding worden contracten niet automatisch (gedeeltelijk) ontbonden of beëindigd, tenzij dit uitdrukkelijk in een contract staat opgenomen. Na de scheidingsmelding worden afspraken gemaakt met beide contractspartijen over de invulling van de opvanguren. Het contract kan, met instemming van beide contractspartijen, daarop aangepast worden. Mochten ouders het contract slechts op één naam willen zetten dan is het belangrijk dat er dan alsnog afspraken gemaakt worden over het eventuele brengen en halen door de andere ouder, alsook de informatievoorziening richting die ouder.

Het ouderlijk gezag

De hoofdregels van het ouderlijk gezag zijn.

1. Bij de geboorte van een kind krijgt de moeder van rechtswege (automatisch) het ouderlijk gezag:
2. De vader krijgt het ouderlijk gezag indien hij:
 - a. Ten tijde van de geboorte van het kind gehuwd was met de moeder of een geregistreerd partnerschap was aangegaan met de moeder van het kind, of
 - b. Doordat dit gezag later - indien niet gehuwd en geen geregistreerd partner - aan hem is toegekend.

In dat laatste geval oefenen de ouders het gezag over hun minderjarige kinderen enkel gezamenlijk uit, indien dit op beider verzoek in het gezagsregister is aangetekend of de rechter het verzoek tot gezamenlijk gezag heeft toegekend.

Aan wie mag het kind meegegeven worden na een scheiding?

De hoofdregel is dat beide ouders recht hebben op overdracht van het kind tijdens het haalmoment, tenzij iets anders in onderling overleg is besloten of in een rechterlijke uitspraak is bepaald. Ouders kunnen samen een convenant met een ouderschapsplan hebben afgesloten (zonder tussenkomst van de rechter) of de rechter heeft een regeling opgesteld over het ophalen van kinderen. De ouders moeten 't Mereltje hierover informeren en 't Mereltje is verplicht om volgens deze regeling te handelen.

Mocht er tussentijds iets veranderen, dan moeten de ouders 't Mereltje daarvan op de hoogte stellen. Indien dit niet is gedaan, dan houden we ons strikt aan de gemaakte afspraken. Het kind wordt dus nooit aan de andere ouder of overige familieleden meegegeven, als dit niet volgens de afspraken is. Alleen wanneer er schriftelijke toestemming is van beide ouders kan van de afspraken worden afgeweken.

3. Vervelende situaties tijdens het ophalen

Het komt helaas toch soms voor dat er vervelende situaties ontstaan, waarbij één van de ouders het kind tegen de afspraken in wil ophalen. Bijvoorbeeld omdat het niet de dag is van de ouder. Deze situaties zijn erg vervelend en hebben veel impact op kinderen (in de eerste plaats), maar ook op pedagogisch medewerkers.

In een dergelijke situatie handelen de pedagogisch medewerkers als volgt:

- Het kind wordt afgeschermd, en naar een ruimte gebracht waar het geen contact met de desbetreffende ouder kan hebben;
- De andere ouder wordt zo spoedig mogelijk geïnformeerd over de situatie en gevraagd naar een eventuele (tijdelijke of eenmalige) wijziging van de afspraken;
- Indien de ouder niet gerechtigd is het kind op te halen wordt de betreffende ouder gesommeerd het pand te verlaten, de toegang tot het pand geweigerd en gewezen op de gemaakte afspraken of het rechterlijke vonnis;
- Indien de ouder in kwestie niet vertrekt en er ontstaat een dreigende situatie waarbij de veiligheid van zowel de andere kinderen als de medewerkers op het spel staat en er niet tijdig hulp ter plekke is, dan wordt de politie geïnformeerd;
- De pedagogisch medewerker informeert het management over het voorval. Het management zorgt in dit soort situaties ook voor goede nazorg voor pedagogisch medewerkers en eventueel ook voor de kinderen.

In scheidingen komt het voor dat de ouders geen contact meer met elkaar hebben. Het beeld rondom het welzijn van het kind is dan incompleet. Daarin kan de kinderopvang een belangrijke rol spelen, door signalen van of over het kind te monitoren en waar nodig het gesprek aan te gaan met ouders (gezamenlijk of beiden afzonderlijk). Het welzijn van het kind staat altijd voorop.

Hierbij worden de regels rondom de informatievoorziening in acht genomen. Dus enkel informatie verstrekken aan een niet-gezaghebbende ouder op zijn uitdrukkelijk verzoek. Daarbij blijven de contractafspraken in deze leidend.

Indien slechts één ouder contractspartij is zal met hem of haar afspraken gemaakt moeten worden, alvorens 't Mereltje contact mag opnemen met de andere ouder.

Harmonieuze scheiding

Als ouders scheiden en ze maken geen duidelijke (schriftelijke) afspraken omtrent de opvang of er zijn geen wijzigingen in de afspraken omtrent halen of brengen van het kind en de informatievoorziening, worden ouders toch verzocht de scheiding te melden en de afspraken opnieuw schriftelijk vast te leggen voor 't Mereltje: in het belang van het welzijn van het kind en de aansprakelijkheid van 't Mereltje.

Niet-harmonieuze scheiding

Wanneer een scheiding niet in harmonie verloopt kan het kind daar nadelige gevolgen van ondervinden. Wanneer 't Mereltje dit signaleert kan 't Mereltje ouders wijzen op de mogelijkheid tot mediation. Ouders kunnen hiervoor terecht bij een mediator, een Ouder- en Kind team, Villa Pinedo of Ouderschap Blijft. In een uiterste geval kan 't Mereltje contact opnemen met Veilig Thuis.

Goede intake = het halve werk

Tijdens de intake worden duidelijke afspraken op papier gezet over informatie en overdracht. Deze afspraken zijn leidend, tenzij de contractspartij(en) hier schriftelijk van afwijkt/afwijken of er een rechterlijke uitspraak ligt.

Met ouders wordt vastgelegd:

- aan wie het kind meegegeven mag worden;
- wijzigingen moeten altijd schriftelijk doorgegeven worden, bevestigd door beide ouders;
- het voeren van eventuele oudergesprekken met beide ouders tegelijk.

Elke wijziging in bovenstaande afspraken, of dit nu in het geval van een scheiding of een nieuwe relatie is, wordt schriftelijk vastgelegd bij 't Mereltje. Hiermee voorkomen we onduidelikheden en vervelende situaties en bewaken we het welzijn van het kind.

Bijlage 1 Kinderen en echtscheiding ouders

Inleiding

Kinderopvang 't Mereltje en BSO Stormvogel bieden opvang aan ruim 500 kinderen per week. Hieronder zijn ook kinderen van ouders die gaan scheiden, aan het scheiden zijn of al zijn gescheiden. We nemen de kinderen serieus, dit zijn we aan ze verplicht. Daarom hebben we voor hun, voor hun ouders en voor het personeel beleid opgesteld hoe te handelen, hoe om te gaan en hoe te signaleren. Ook opgesteld om bij te dragen aan het welzijn van de kinderen.

Om deze kinderen emotioneel te kunnen begeleiden en ondersteunen is het goed om te weten wat een dergelijke situatie met een kind (kan) doen of doet. Dat is beschreven in deze bijlage.

Uiteenlopende gevoelens

Ieder kind gaat ervan uit dat zijn vader en moeder gewoon altijd bij elkaar blijven. Vooral jonge kinderen vinden dit zo vanzelfsprekend, dat ze er geen moment aan twijfelen dat dit altijd zo blijft. Wanneer deze situatie plotseling blijkt te veranderen door een scheiding wordt het vertrouwen van het kind danig op de proef gesteld. Alles wat vertrouwd was is plotseling verdwenen. En de scheiding is nog maar het begin van een reeks van veranderingen in het leven van het kind. Maar ook al voorafgaand aan de scheiding is natuurlijk al een periode van spanning geweest. Het kind weet vaak na een scheiding niet meer wat hij kan verwachten en voelt zich vaak ook schuldig aan de ruzie tussen de ouders (ook wanneer de ouders hier geen enkele aanleiding toe gegeven hebben). Het is een angstige periode waarin heel veel kinderen probleemgedrag beginnen te vertonen.

Alles verandert plotseling. Vaak moet een kind verhuizen. Het moet wennen aan een ouder die afwezig is en vaak een ouder die meer moet gaan werken en dus ook vaker afwezig is. Maar ook alle gewone dagelijkse dingen veranderen. Gewone dingen als samen eten of een verhaaltje voor het slapen gaan zijn plotseling niet meer hetzelfde. En daarnaast wordt het kind ook geconfronteerd met de gevoelens van de ouders. Want hoe goed de scheiding ook geregeld wordt, gevoelens zijn toch niet uit te sluiten. De scheiding van de ouders is voor kinderen een ingrijpende verandering in hun leven.

Een scheiding roept bij kinderen veel uiteenlopende gevoelens op. Na de scheiding laten kinderen veel verdriet zien maar ook angst voor de onbekende situatie en soms ook boosheid naar de ouders toe, voor het creëren van deze nare situatie of het in de steek laten van de andere ouder voor het gevoel van het kind. Vooral wanneer er een derde persoon in het spel is kan boosheid de boventoon voeren bij de emoties van het kind.

Maar soms zijn kinderen na een scheiding ook opgelucht en tevreden omdat er een eind is gekomen aan een zeer nare periode van veel ruzies in huis. Deze gevoelens zijn zowel voor het kind, de ouders en de omgeving vaak minder goed te begrijpen. Van deze gevoelens kunnen kinderen zeer in de war raken en opnieuw erg verdrietig en boos worden. Een kind wil namelijk helemaal niet blij of opgelucht zijn met het vertrek van een ouder. Kinderen kunnen erg in de war raken van hun tegengestelde gevoelens na een scheiding. Daarnaast zien we ook een groep kinderen die heel weinig emoties laten zien. De scheiding lijkt hun weinig te kunnen schelen, maar meestal is het tegendeel waar. Vaak stellen kinderen zich zo op om de ouders te ontzien. Deze kinderen gedragen zich dan ook vaak extra lief of trekken zich erg terug om de ouders niet tot last te zijn. Ieder kind heeft zijn eigen manier van reageren. Dit wordt beïnvloed door een hoop factoren waaronder de leeftijd van het kind, de relatie met de ouders en de manier waarop de ouders het kind steunen tijdens de scheiding.

Emotionele gevolgen van een scheiding

Ondanks het toch regelmatig voorkomen van scheiding in de huidige maatschappij, schamen veel kinderen zich toch voor het feit dat hun ouders gescheiden zijn. Ze vinden het moeilijk er met leeftijdsgenoten over te praten uit angst om gek of zielig gevonden te worden. Soms speelt ook schaamte een rol wanneer het kind veel materialistische dingen is kwijtgeraakt door de scheiding.

We zien vaak bij kinderen van gescheiden ouders dat zij een gedeelte van de schuld van de scheiding bij zichzelf leggen. Gedeeltelijk komt dit doordat vooral wat jongere kinderen zichzelf een grote rol toedichten in wat er om hun heen gebeurt. Vooral peuters kunnen de schuld erg naar zich toetrekken, omdat zij zichzelf nog erg als de belangrijkste persoon in de wereld beschouwen.

Maar door de schuld op zich te nemen, proberen kinderen ook grip op de situatie te krijgen. Iets wat buiten hen om gebeurt is beangstigend en hebben ze niet in hun macht. Door de schuld op zich te nemen, krijgen ze het gevoel het ook weer te kunnen herstellen. Vanaf het eerste begin van de scheiding is het dan ook zeer belangrijk dat de kinderen buiten de conflicten gehouden worden. Ook moet steeds weer aan het kind uitgelegd worden dat de papa en mama gaan scheiden, maar dat dit niet de schuld van het kind is. Scheiden is iets wat grote mensen doen en daar hebben kinderen geen invloed op, dus ook geen schuld aan.

Bijna alle kinderen blijven na de scheiding hopen dat het wel weer goed komt. Dit wordt nog versterkt wanneer een van de ouders eigenlijk niet wilde scheiden en het kind dit weet. Het is dan ook zeer belangrijk dat wordt benadrukt ten opzichte van het kind dat de scheiding echt definitief is. Veel ouders vinden het moeilijk om dit zo tegen hun kind te zeggen, ze zijn bang het kind verdriet te doen. Maar het kind heeft meer verdriet door valse hoop.

De scheiding levert ook een hoop onzekerheid op. Vaak zijn kinderen bang bepaalde dingen te moeten inleveren door de scheiding, wat natuurlijk een reële angst is, omdat een scheiding vaak ook financiële gevolgen heeft. Maar sommige kinderen zijn ook bang dat de ouder bij wie ze wonen de situatie niet aan zal kunnen.

Bij sommige kinderen bestaat ook de angst dat de andere ouder misschien óók wel weggaat. Het kind voelt zich dan erg in de steek gelaten door de vertrekkende ouder. Een scheiding kan kinderen ook het gevoel geven dat de ouders niet genoeg om het kind geven. Waarom blijven de ouders niet bij elkaar zoals het kind graag wil, is dan vaak de beredenering van het kind. En als papa en mama kunnen stoppen met van elkaar houden dan kunnen de ouders ook stoppen met van het kind houden. Dit is een zeer beangstigende gedachte. Soms zijn kinderen zelfs bang om net als de vertrekkende ouder 'weggestuurd' te worden. Deze twijfels over de liefde van de ouders wordt vaak geuit door lastig, aandacht vragend gedrag. Het kind test op deze manier de liefde van de ouders uit: 'Houden ze ook nog van me als ik vervelend doe?'

Een ander groep kinderen probeert de ouders juist tot extra steun te zijn. Ze stellen zich zeer meegaand op en proberen de ouder te helpen waar dat kan. Soms gaat dit zo ver dat het kind zich gedeeltelijk verantwoordelijk gaat voelen voor de ouder.

Dit gebeurt vooral wanneer de kinderen al wat ouder zijn op het moment van de scheiding. Deze situatie moet ten alle tijden voorkomen worden omdat alle gezagsverhoudingen hierdoor verstoord worden. De ouder wil na enige tijd zijn taak als ouder weer op zich nemen, en stuit hierbij op veel verzet bij het kind.

Het is na een scheiding ook van groot belang dat de ouders het kind duidelijk maken dat het geen keuze hoeft te maken tussen de ouders. Er moet voorkomen worden dat het kind het gevoel heeft partij te moeten kiezen. Een kind kan geen partij kiezen tussen de ouders want het wil de liefde van

allebei en wil beide ouders geen verdriet doen.

De basis hiervoor wordt gelegd door als ouder nooit negatief over de andere ouder te praten tegenover het kind.

Steun voor het kind zoeken

Kinderen hebben tijdens en na een scheiding veel steun en uitleg nodig. De belangrijkste steun moet toch van de ouders komen, hoe moeilijk dit soms ook is. De scheiding is voor de ouders ook een zeer moeilijke periode. Er moet veel geregeld worden, de toekomst is onzeker en ook de eigen emoties bij de scheiding spelen natuurlijk een belangrijke rol.

Daarnaast vinden de ouders het vaak door schuldgevoel ook moeilijk om met het kind over de scheiding te praten. De omgeving van het kind (opa/oma, leraar, buurvrouw etc.) kan dan ook de nodige steun bieden. Door het kind afleiding te bieden, door wat extra aandacht te geven, als luisterend oor en objectieve gesprekspartner. Vanuit school kan er begrip zijn wanneer het leren een tijdje minder goed gaat.

Het is dus van groot belang voor de kinderen eerlijk te zijn over de scheiding en de mogelijkheid te bieden op een open manier te praten met de ouders. Het kind zal niet altijd open staan voor een gesprek, maar het is goed als ouder wel steeds deze mogelijkheid te bieden. De kinderen zijn na een scheiding gebaat bij een beetje extra aandacht, maar ook zo snel mogelijk weer regelmaat en structuur in hun leven.

Wanneer de ouders in staat zijn ook na de scheiding nog samen zorg te dragen voor de kinderen, door regelmatig contact te hebben, soms ook even met ze alle bij elkaar kunnen zijn, en elkaar de kinderen ook te gunnen, zullen de kinderen de scheiding eerder verwerken en beter een plaats kunnen geven. Wanneer de conflicten ook na de scheiding doorgaan zal dit het kind veel verdriet doen en de scheiding extra moeilijk maken.

Een scheiding is helaas niet altijd te voorkomen, maar door er open, eerlijk en met begrip voor de gevoelens van het kind mee om te gaan kan er wel voor gezorgd worden dat het kind er zo min mogelijk last van ervaart.